

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ปากบารา จังหวัดสตูลเป็นโครงการที่ดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 – เดือนตุลาคม 2556 โดยการดำเนินโครงการได้แยกแผนการปฏิบัติงาน 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 เดือนตุลาคม ถึง เดือนธันวาคม 2555

เป็นการเข้าร่วมแนะนำโครงการและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงการฯ และองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ปากบารา จังหวัดสตูล รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายและภาคต่าง ๆ ที่ทำกิจกรรมในพื้นที่

ช่วงที่ 2 เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน 2556

เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมและติดตามภารกิจโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของโครงการ ประกอบด้วยการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละกลุ่ม เวทีการระดมความคิดเห็น และการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ช่วงที่ 3 เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม 2556

เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาตรวจสอบข้อมูลกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลและวิพากษ์ พร้อมทั้งจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 พื้นที่และวิธีการศึกษา

โครงการวิจัยเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ปากบารา จังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยเฉพาะเครือข่ายติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูล เป็นพื้นที่ในการศึกษา โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ปากบาราขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคม ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจและความร่วมมือของประชาชน และแนวทางการขับเคลื่อนและการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ปากบารา โดยองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรภาค

ประชาสังคมจังหวัดสตูล และเพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนมากขึ้นคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบ เพื่อศึกษาและสำรวจความเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อการทำงานของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ปากบารา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการสำรวจความเห็น (Survey) ซึ่งมีขั้นตอนและแผนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดสตูล
3. ประชุมทีมวิจัย
4. ประชุมร่วมกับองค์กรพื้นที่ จังหวัดสตูล
5. สัมภาษณ์องค์กรชุมชนและองค์กรประชาสังคมในพื้นที่ปากบารา
6. สัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่
7. จัดกิจกรรมเวที ประชุมเชิงปฏิบัติการและการสนทนากลุ่มย่อย
8. ประชุมนำเสนอผลการวิจัย
9. เขียนรายงานผลการวิจัย
10. สรุป-จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.3 ขั้นตอนและแนวทางการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยมีชั้นการศึกษา 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลองค์กรชุมชนและองค์กรประชาสังคม ที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากเอกสาร รายงานการวิจัยและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในชุมชน องค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาและโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปากบารา และบทบาทการดำเนินงานเบื้องต้นของเครือข่ายติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูล จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยที่ผู้วิจัยจะเข้าไปร่วมสังเกตดำเนินการประชุม ตลอดจนร่วมเตรียมและจัดกิจกรรมกับกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเกตถึงกระบวนการและรูปแบบการทำงานของกลุ่มเครือข่าย ในขณะเดียวกันก็ร่วมเสนอความเห็นในการจัดกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เช่น การเข้าร่วมเตรียมจัดงานสมัชชาคนสตูล การเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มรักจัง...สตูล หรือการร่วมสังเกตการเคลื่อนไหวต่อต้านท่าเรือน้ำลึกของกลุ่ม เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ (Interview) และสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 15 คน ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นสมาชิกหรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายประชาชนติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูล
- 2) เป็นชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ ปากบารา ท่ามาลัย และตะโล๊ะใส ซึ่งเป็นพื้นที่ทำงานของกลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย สมาชิกเครือข่ายติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูลและกลุ่มรักจัง...สตูล รวมถึงผู้ให้ข้อมูลประกอบเพื่อสะท้อนการทำงานของ กลุ่มเครือข่าย คือ ชาวบ้านในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น การประมง การเกษตร หรือเจ้าของธุรกิจร้านอาหารและรีสอร์ท เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย หรืออุทยานแห่งชาติ เป็นต้น โดยที่คำถามที่ใช้ในการ สัมภาษณ์ แบ่งตามเป็น 2 ส่วน ตามระดับการมีส่วนร่วมต่อเครือข่าย ประกอบด้วยคำถามดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ประเด็น	กลุ่มเป้าหมาย		คำถาม
	ประชาชน	ตัวแทนกลุ่ม องค์กร	
1. การรับรู้	✓		- ท่านรู้จักหรือเคยได้ยินกลุ่มเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร - ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อเครือข่ายติดตาม แผนพัฒนา/รักจัง..สตูล
		✓	- ท่านเข้ามามีบทบาทในกลุ่มเครือข่ายได้อย่างไร เพราะอะไรท่านจึงเข้ามา
2. การมีส่วนร่วม	✓		ท่านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มบ้างหรือไม่ - เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่ - ถ้าเป็นสมาชิกมีบทบาทอะไรในกลุ่ม - ระยะเวลาเข้าร่วมนานแค่ไหน - เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

ประเด็น	กลุ่มเป้าหมาย		คำถาม
	ประชาชน	ตัวแทนกลุ่ม องค์กร	
		✓	- ท่านมีบทบาท หน้าที่อย่างไรในกลุ่ม - ท่านคิดว่าการทำงานของกลุ่มเครือข่ายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. แนวทางการขับเคลื่อนของเครือข่าย	✓		- หากท่านได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากลุ่ม - ท่านคิดว่า กลุ่มนี้ควรจะมีรูปแบบการทำงานต่อไปอย่างไร
		✓	- ท่านคิดว่ากลุ่มควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร - ท่านคิดว่าอุปสรรคสำคัญต่อการทำงานกลุ่มคืออะไร

4. จัดทำแบบสำรวจความเห็นของประชาชน (Survey) ต่อการทำงานของกลุ่มเครือข่าย ตลอดจนโครงการทำเรื่อน้ำลึก เพื่อเป็นสถิติทางตัวเลขประกอบให้เห็นผลการดำเนินงานของเครือข่ายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แบบสำรวจอย่างมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามให้ผู้ตกเป็นตัวอย่างกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง และผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเองในวันเดียวกัน (รายละเอียดแบบสำรวจ ในภาคผนวก ก) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนทั้งเพศชายและหญิง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านปากบารา หมู่ที่ 4 บ้านตะโละใส และหมู่ที่ 6 บ้านท่ามะลัย ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 7,778 คน (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 จากสำนักบริหารการทะเบียน ที่ว่าการอำเภอลงู) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รายชื่อหมู่บ้าน และจำนวนประชากร จำแนกรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
2	บ้านปากบารา	2,023	2,044	4,067
4	บ้านตะโละใส	1,332	1,373	2,705
6	บ้านท่ามะลัย	468	538	1,006
รวม		5,011	5,105	7,778

4.1.2 ขนาดตัวอย่าง

การศึกษานี้คำนวณขนาดของตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, 1973 อ้างถึงใน ชีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยยอมให้ข้อมูลที่วัดได้จากกลุ่มตัวอย่างมีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 % ได้จำนวนตัวอย่างดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \left(\frac{N}{1 + N(e)^2} \right)$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้=0.05

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} n &= \left(\frac{7,778}{1 + 7,778 (.05)^2} \right) \\ &= \frac{7,778}{20.45} \\ &= 380.34 \end{aligned}$$

หมายความว่า จำนวนตัวอย่างที่น้อยที่สุด ไม่ควรต่ำกว่า 380 คน

4.1.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง

จากการคำนวณขนาดของตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 380 ราย และเพื่อป้องกันปัญหาการส่งคืนแบบสอบถามไม่ครบและเพื่อความเหมาะสมกับขนาดประชากรที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างไว้ 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) คือ

ผู้วิจัยกำหนดทำการวิจัยในจำนวน 3 หมู่บ้าน ของตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ราย โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านในสัดส่วนของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต่อจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มด้วยวิธี Probability Proportional to Size หรือ PPS (William, 1977 อ้างถึงใน มริน เปรมปรี, 2552) ตามที่ปรากฏในตารางที่ 5

สูตร	$n_h = \frac{n \times N_h}{N}$
ซึ่งในที่นี้	$n_h =$ ขนาดของตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
	$N_h =$ จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
	$N =$ จำนวนประชากรทั้งหมด
	$n =$ ขนาดตัวอย่างทั้งหมด

ตัวอย่างเช่น การคำนวณหาขนาดตัวอย่างของประชากรหมู่ที่ 2 บ้านปากบารา

$$n_h = \frac{4,067 \times 400}{7,778}$$

$$= 209.15$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างของประชากรหมู่ที่ 2 บ้านปากบารา จำนวน 209 ราย

ตารางที่ 5 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนประชากร และขนาดประชากรตัวอย่าง จำแนกรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			ขนาดตัวอย่าง
		ชาย	หญิง	รวม	
2	บ้านปากบารา	2,023	2,044	4,067	209
4	บ้านตะโละใส	1,332	1,373	2,705	139
6	บ้านท่ามะลัย	468	538	1,006	52
รวม		5,011	5,105	7,778	400

หลังจากได้จำนวนตัวอย่างแล้ว ประชากรที่เป็นตัวอย่างจะได้มาด้วยการเลือกสุ่มตัวแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

5. จัดเวทีพื้นที่และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทางโครงการได้ร่วมจัดเวทีเพื่อให้องค์กรต่าง ๆ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นบทบาทของเครือข่ายต่อการพัฒนาพื้นที่ ทั้งจุดดีและจุดด้อย ทั้งยังร่วมกันเสนอแนะและเสนอแนวทางการทำกิจกรรมของเครือข่ายโดยรวมต่อไป โดยมีเวทีหลักในพื้นที่ปากบารา จังหวัดสตูลดังนี้

- 1) เครือข่ายประชาชนติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูล
- 2) กลุ่มรักจัง...สตูล
- 3) เครือข่ายติดตามแผนพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบารา
- 4) กลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่

ซึ่งที่ผ่านมาโครงการวิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 28 มกราคม 2556 ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลปากน้ำ

ครั้งที่ 2 วันที่ 29 มิถุนายน 2556 ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลปากน้ำ

6. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยการประชุมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการเชิญผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนในพื้นที่ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบการศึกษาดังที่กล่าวไว้แล้วโดยการเขียนบรรยายรายละเอียดการศึกษา และนำข้อมูลจากที่ผู้ศึกษาได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับจากการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลตามวิธีที่ได้ระบุไว้ พร้อมทั้งหาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงรายละเอียดประกอบการเขียนบรรยายวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เพื่อตอบคำถามตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้และนำเสนอต่อไป